

עירובין ק

משה שווערד

1. ספר מגן אברהם על או"ח סימן שסב:

(ג) שאינו עשוי לדור. נ"ל שאם מילא הקש לשם דירה כמ"ש סי' שנ"ח ס"ב אפי' לא נגע האילן לכך אם רוב הדופן מן הקש הוי מוקף לדירה וכ"מ בתו':

2. ריטב"א [קוק] על מסכת עירובין דף ק/א

אין נתליו. פי' ³²² נתליו כשאדם נסמך על צדו, ונסמך כשהוא נשען שם על גביו או על כרסו. ואסיקנא, שאם עלה על גבי אילן מבעוד יום או משחשיכה בשוגג מותר לירד משם, אבל עלה שם משחשכה במזיד לא ירד, דקנסינן ליה. ומסתברא, דעל גבי בהמה לעולם לא ירד ³²², משום צער בעלי חיים. ואם הגיח שום דבר ע"ג

הזה כ' בפסקי הרי"ד, ע"ש. ⁽³²²⁾ צ"ל: לעולם ירד. וכן פסק הרמב"ם בה' שבת פ"א ה"ט ובשו"ע סי' ש"ח. ³²³ כ"כ במ"מ שם נדבבא ברמ"א

3. ספר מגדים חדשים

רש"י ד"ה ה"ג יורד בו' הלך אע"ג דהשתא משחשכה משחשכה אחר כשירד יותר ויותר עדיף משישכ שם. [הגר"ע ז"ל בלקח טוב (כלל טו אות יא) כמד לבאר כוונת רש"י, דאף כשירד הוא משחשכה נאילן בקום ועשה, ואילו כשישכמו שם הוא משחשכה רק בשוא"מ, עכ"ז כיון דאם ישכ שם כל השכח הרי משחשכה נאילן בכל רגע ורגע. מוטב שיחשכ נאילן פעם אחת בקום ועשה, משיעבור עליו הרבה פעמים בשוא"מ ע"ש. ומה הוכיח שם דשוא"מ מרובין חמירי מחד קו"ע. ולפי"ד שיעור

לשון רש"י הוא, "אע"ג דהשתא משחשכה משחשכה אחר כשירד", ומשמע זה הוא בקו"ע, "יותר ויותר עדיף משישכ שם", ויעבור על האיסור בכל רגע ורגע. [ונגוף הדבר שהבין הלכה טוב דבישיבה נאילן לא מיקרי אלא שוא"מ, ז"כ דמצינו כ"מ באיסור שתחילת עשייתו ע"י מעשה, שוב אח"כ גם השחייה בלי מעשה נחשב כמעשה. וכמ"ש במכוח (כ"ז) גבי כלאים אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב. ועיין שדי חמד (מער' ל' כלל קכד), ואכ"מ].

4. שו"ע אורח חיים - סימן שלו

(א) אין עולים באילן, בין לח בין יבש, ואין נתלים בו ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל, גזרה שמא יעלה ויתלוש. עלה באילן בשבת, בשוגג מותר לירד, במזיד, אסור לירד. ואם עלה מבעוד יום, בכל גווני מותר לירד משחשכה. ויש אומרים דהני מילי כשהיה דעתו לירד מבעוד יום, אבל אם לא היה דעתו לירד מבעוד יום לא ירד משחשכה, כיון שהיה דעתו לישב שם באיסור: הגה - ודוקא אדם שעלה שם, אבל אם הגיח שם חפץ מבעוד יום אסור ליטלו משם בשבת (המגיד פרק כ"א). וכל זה באילן וכיוצא בו, אבל קנים הרכים כירק, מותר להשתמש בהם אעפ"י שמחוברים בקרקע, דאין אסור להשתמש בירק (הגהות אשירי פרק בכל מערבין בשם א"ז וב"י):

5. משנה ברורה סימן שלו

(י) וי"א וכו' - ולענין הלכה (ה) קי"ל כסברא הראשונה:

6. רש"י עירובין דף ק/א

ינתנו במתן ארבע - דקסבר קום עשה מצוה עדיף, אף על גב דבהאי מצוה איכא צד עבירה דעבר אבכור אבל תוסיף, אתי עשה דחטאת דכתיב (ויקרא ד) ונתן על קרנות ודחי לבל תוסיף דבכור:

7. תוספות עירובין דף ק/א

מתן ד' במתן אחת - פי' עולה שהיא מתן שתיים שהן ד' בבכור או בפסח אבל אין לפרש מתן ד' היינו חטאת דאם נתערבה מתן חטאת בפסח או בבכור אין להם תקנה לפי שזה למעלה מחוט הסיקרא וזה למטה ...

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

וְעִי בְּמִסְּ זִבְחִים (פ.) שְׁהוּבָא בְּרִייתָא זֹר, וְשֵׁם מִפְּרָשׁ רִשְׁיִי כְּמִשְׁכֵּי הַחוּסִי כָאן. וְכֵן פִּי הִרְטִיבָא כָאן. וְנִרְאָה דְּלִדּוּגְמָא בַּעֲלָמָא נִקְטָה רִשְׁיִי הַכָּא חֲטָאָה, דָּאִין כָּאן מִקְוֵמו, דְּלֹא מִיִּירִי בְּקִדְשִׁים.

9. ספר יד בנימין

בְּתוֹם דִּיה מִתֵּן דִּי כו' אֲזַל אִין לִפְרָשׁ מִתֵּן דִּי הִיִּינוּ חֲטָאָה דְּאִם נִחְעֲרַבָּה מִתֵּן חֲטָאָה בְּפִסָּח כו' אִין לְהֵם חֲקִינָה לִפִּי שׁוֹה לְמַעֲלָה מִחוּטוּ הַסִּיקְרָא חֵה לְמַטָּה עֲכָל נִיִּצ וְכַדָּס לְלַחֲמִים זִנְחִים שֶׁם דִּשְׁפָן לְאִמָּה, וְהִנֵּה מְדַלָּה נִקְטוּ הַחוּסִי עוֹד חִסְרֹון דְּחֲטָאָה מִתֵּן דְּמוּ בְּאֲלָבֵעַ עַל הַקְרִטָּה וְאִילוּ מִתֵּן דֵּם שָׂאָר קִרְבָּנוֹת

אִינוּ אֲלֹא עִי וְרִיקָה בְּכָלִי מִשְׁמַע קִנָּה חֵה אִינוּ לְעִיבּוּבָא אֲלֹא אִפִּי אִם נִתֵּן מִדֵּם שָׂאָר קִרְבָּנוֹת עִי נִחְיִינָה בְּאֲלָבֵעַ שְׁלֹא עִי וְרִיקָה בְּכָלִי נִמִּי כֶּשֶׁר, וְעִיִּי בְּנִיאוֹרָנוּ לְזִנְחִים דִּף כו' עִיִּי בְּמִדּוּרָה וְאִי, וְכֵן בְּנִיאוֹרָנוּ לְרִישׁ מִסְּ קִינִים שְׁהֲבָנוּ מִחֲלֻקָּתָם הַאֲחֻרָּים בֹּה, וְכִלְכֹּשׁ עֵה"ת פִּי וְרִיקָה מִלְּחִי דְּמַעֲכָב דְּוִי"ק.

10. תוספות עירובין דף ק/א

מתן ד' במתן אחת - ...וא"ת וליתי עשה ולידחי לאו דבל תוסיף וי"ל דלא דמי כלל לכלאים בציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו:

11. ספר יד בנימין

וְהִנֵּה מִה שְׁמִי הַחוּסִי שְׁלִפְמִינוּ דְּלֹא דְּמִי לְכֻלָּאִים בְּנִינִית כִּיּוֹן דִּהֲכָא עִיִּי פִּשְׁעִיהַ בָּא כו' מִמָּה עִיִּי בְּטוֹ"א שֶׁם מִהֲקוּגִיל דִּפִּי דֵם חֲטָאָה הִנֵּל דְּאִמֵּר כֹּל הַנוּגֵעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ לְהִיּוֹם כְּמוֹהַּ הָאֵל כִּיִּנֵּד אִם פִּסְלוּהָ הִיא חִיפְסָל וּפְרִיץ וְאִמָּאִי לִיחִי וְלִידְחִי לִי, וְהֵאָה הַחֵם נִמִּי עִיִּי פִּשְׁעִיהַ בָּא מִה שְׁבִלֵּה הַכְּשִׁירָה מִן הַפִּסְלוּהָ וְאִפִּי פְרִיץ דְּלִידְחִי עִיִּי"ש.

וּבְשַׁעֲחָ"ם פִּי"ג מִהֵלִי מִדְּרִים הֵלִי ו' הַיּוֹבָא בְּמִשְׁוֹ נִוִּצ אֲבִהֵעִי"ו סִי קִמִּי"א רֹוֶה לִּישָׁב דְּאִין כּוֹנֵם הַחוּסִי דְּכָל שְׂבָא דְּחִיִּים הֲלָאוּ עִיִּי פִּשְׁעִיתוּ לֹא אִמֵּרִי דְּאִחִי עֵשֶׂה וְדִחִי לִי"ת אֲלֹא דּוּקָא גְבִי נִחְעֲרַבָּה מִתֵּן דִּי בְּמִתֵּן אִחִי, וְהִיִּינוּ טַעֲמָא דְּמִיד שְׁקִיבָל דֵּם הִיִּתֵּן בְּמִתֵּן אִי קוֹדֵם חֲעֲרוּבָתָן חִיקָף חֵל עֲלִיו לֹא דְּכָל חוּסִיף בְּאִוְטוּ דֵּם שְׁלֹא לִיחֵנוּ בְּמִתֵּן אֲרִבָּה, וְאִחִי"כ שְׁנִחְעֲרַבוּ אִט בְּאִים לִוְמֵר דְּנִיחִי עֵשֶׂה דְּמִתֵּן דִּי וְדִחֵה

לִי"ת דְּכָל חוּסִיף מִן לֹא אִחִי עֵשֶׂה וְדִחִי לִי"ת דְּכָל חוּסִיף אֲשֶׁר כָּבֵר חֵל עַל אִוְטוּ מִקְדָּשׁ כִּיּוֹן שְׁעִיִּי פִּשְׁעִיתוּ שְׁעִירְבָן הוּא בָּא לְדִחֵה הֲלָאוּ, מִשְׁאִ"כ בְּהֵאִי דִּיקְדָּשׁ לְהִיּוֹם כְּמוֹהַּ בְּמִסְּ זִבְחִים אִפִּי"ג שְׁעִיִּי פִּשְׁעִיתוּ שְׁבָע וְכִלְכֹּשׁ בְּשֶׁר קוֹדֵם כֶּשֶׁר מִבְּשֶׁר קוֹדֵם פִּסְלוּ הוּא בָּא לִידִי דְּחִיִּים הֲלָאוּ אִפִּי"ה אִמֵּרִי דְּעֵשֶׂה יִדְחֵה לִי"ת מִשְׁוֹ דִּהֲבִיִּיתָה שֶׁם דְּקִמִּי יִקְדָּשׁ לְהִיּוֹם כְּמוֹהַּ מִיִּירִי בְּחֵי זִית בְּשֶׁר פִּיגוּל שְׁבָע וְכִלְכֹּשׁ בְּשֶׁר קוֹדֵם כֶּשֶׁר דְּאִחֵה קִרָּא לִוְמֵר דְּהִיִּתֵּר מִנְטֵרִף לְאִסְרוֹר כְּדִאִמֵּרִי בְּמִסְּ פִּסְחִים בִּפִּי אִלוּ עוֹבְרִין וְאִ"כ מִבְּשֶׁר דְּכָל זִמֵּן שְׁלֹא עָנֵה וְנִחְעֲרַבוּ בְּחֵי זִית פִּיגוּל אִין כָּאן לֹא שְׁהִי אִינוּ אֲלֹא חֵי שִׁיעוֹר כו' בְּכֵה"ג שְׁפִיר אִמֵּרִי דְּעֵשֶׂה דוּלִי"ת אִף שְׁהוּא עִיִּי פִּשְׁעִיתוּ הוּאִיל וְחֵל בֹּה עֵשֶׂה וְלִי"ת כִּי"א עֲכָל וְעִיִּי בְּמִשְׁוֹ נִוִּצ שֶׁם (מִכֵּן הַמַּחֲבֵר) מִה שְׁהִיעִיר עַל הַשְּׁעִיִּית, וְכִי הוּא לִישָׁב בְּעִינֵן אֲחֵר דְּלִכְךָ הוֹצֵרֵה הַחוּסִי לְהוּסִיף בְּלִשְׁוֹם וְהִי"ת יִכּוֹל לְהַתְקִיִּים בְּלֹא דְּחִיִּים הֲלָאוּ כִּי לִישָׁב קוֹשִׁית הַטוֹ"א הִנֵּל יַעֲיִי"ש, וְעִיִּי בְּהִגְהוֹת הַגִּאֲוִן מוֹהֲרָא"מ הוֹרִיץ ז"ל

• שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - אבן העזר סימן קמא

12. פתח עינים

דִּף ק' עִי"א תוֹסִי' דִּיה מִתֵּן דִּי בְּמִתֵּן אֲחֵר וְאִי"ת וְלִיחִי עֵשֶׂה וְלִידְחִי לֹא דְּבִל תוּסִיף וְיִיל דְּלֹא דְּמִי כֻלָּל לְכֻלָּאִים בְּצִיצִית דִּהֲכָא עַל יְדֵי פִּשְׁעִיהַ הוּא בָּא וְכו' עִי"ש. לְכֹאֲוִרָה מִשְׁמַע דְּסִבְרֵי הַתוּסְפוֹת דָּגֵם בְּמִקְדָּשׁ אִתִּי עֵשֶׂה וְדִחִי לֹא תַעֲשֶׂה וּמִשְׁיָה הוֹקְשָׁה לְהֵם בְּנִחְעֲרַבוּ הַמִּתְנֹות דְּלִיחִי עֵשֶׂה וְכו' וְתִרְצוּ וְהִיִּינוּ דְּנִקְטִי כִּרְבִּי אִשִּׁי בּוֹבְחִים דִּף צִי דְּמִשְׁמַע הֵתֵם דְּפִלִּיג אֲדִרְבִּי דְּאִמֵּר

הֵתֵם אִין עֵשֶׂה דְּחִי לִי"ת שְׁבִמְקִדָּשׁ. וְכֵן בְּרִין דְּנִקְטִי' כִּרְבִּי אִשִּׁי דְּהוּא בְּתֵר' וְלֹא קִיִּיל כִּרְבִּי:

13. ריטב"א על מסכת עירובין דף ק/א

א"ר יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף. הקשו בתוס' אמאי לא אמרינן אתו עשה דמתן ד' ודחי לא תעשה דמתן אחת דהא בעידנא דקא עבר ל"ת מקיי' לעשה וא"כ לדברי הכל היל"ל שינתנו במתן ד' ותרצו דבקדשים לא אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה וכמ"ש בזבחים פרק דם חטאת גבי הא דתנן שאם פסולה היא תפסול ואם כשרה היא תאכל כחמור שלה ומייתי נמי התם ההיא דאחד עצם שיש בו מוח וא' עצם שאין בו מוח דלא אתי עשה דאכילת פסחים ודוחה לא תעשה דעצם לא תשברו בו ונראין דברים שאין צורך לכל זה בכאן לפי שלא אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה אלא כגון כלאים בציצית ומילה בצרעת שהלאו בא מעצמו על מצות עשה והיא מצוה שיש בה קום עשה וא"א לה בלא דחייה אבל הזאת מתן אחת והזאת מתן ד' כל אחת הוה לעצמה וזה בפשיעתו גרם שיתערבו ובא לאו עם עשה ביחד שיש קיום עשה באחת ואסור לאו באחת וכיון שבשביל פשיעתו הוא אין לנו לבטל הלאו מפני קיום העשה וכזה כתב הראב"ד ז"ל ואחרים מן המפרשים ז"ל:

14. ספר שערים מצויינים בהלכה

והאידינא דקי"ל כר"ש כולו שרי. פרש"י דדבר שאין מחכין הוא. וכתבו החוס', דהחיתור הוא לילך ע"ג עשבים, אבל לעלות באילן אין חיתור, משום דמינכרא מילתא ושייך לגזור. פי' דבשלמא בעשבים שהוא הולך לתומו ע"ג הקרקע לפי דרך בני אדם, משא"כ לעלות באילן, שאין דרך בני אדם לעלות עליו אלא לצורך תלישה מינכרא מילתא, וגזרו ואסרו עצם העליה. עוד נראה דע"ג העשבים אפי' הוא פסיק ורשא, מ"מ הוי כלאחר יד כמש"כ רש"י במס' שבת (עג:) שאין דרך תלישה אלא בידים, וא"כ הוא דבר שאין מחכין באיסור דרבנן שהוא ע"י כלאחר יד, ואיסור דרבנן כזה קיל משאר איסורי דרבנן, וכמש"כ רש"י במס' פסחים (סו.), וכתבו מזה בכמה מקומות בשמ"ב בהל' שבת. ומה"ט נמי הולכין בנעלים שיש מתחתיהם אוניות, וע"י ההילוך ע"ג טיט

15. ספר מגדים חדשים

ואילו נבונים לא אשבח ב' וכתוב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ב'. הקשו המפרשים, דאמאי לא אשכח נבונים, הרי היו משננו של יששכר. ולא מסתבר לומר דהך קרא דדנה"י ומבני יששכר יודעי בינה וגו', זה היה רק אחרי שנכנסו לארץ. ועיין בהכחז והקבלה ונחמה ממימה פ' דברים (א, טו) שהביאו בשם הגר"א ז"ל דודאי משננו יששכר היו גם נבונים, ומ"ש ואילו נבונים לא אשכח, הכוונה על שאר השננים מלבד יששכר ע"ש. וכבר כתב כן המהרש"א בנדרים (כ' ב) ע"ש. ועיין במדרש חלפיות (ענף אשה דף מה ע"ד) שהקשה דהרי היה צלאל שמלאו הקב"ה נחמה מנוה ודעם ע"ש.

16. ספר מגדים חדשים

מגודה מכל אדם ב' דאסירא לבי תרי. נספר משך חכמה (פ' בראשית) נפקוק ואל אישן משוקמן, כתב דהעשרה קללות דקמשיי כאן, אינו מדבר ממה שאסור מזד, רק משיי כולו מילי אשר הם מסוג הנמוסי והדרך ארץ. וכן הא דאסירא לבי תרי, הוא מטעם דאם אשה מנשא לשנים יעטל ישוב העולם, כי יאבד היחס לא ידע אז אם בנו מי הולידו, והרס כל תוסדות הישוב כי מי יעמול על זרע בני עלי שם. משא"כ קודם החטא היו עולים למטה שנים וירדו שלש, א"כ לא שייך זה שידע מיכף אם בנו.

17. ספר מגדים חדשים

עצבונך זה צער גידול בנים והרונך זה צער העיבור. הקסה המהרש"א אמאי הקדים המאמר דהיינו צער גידול בנים קודם צער הריון ולידה ע"ש. ונספר גאון יעקב כחז צה דבר נכון, עסימ"ש בסנהדרין (לח 3) דקין והכל נולדו לחוה טרם אכלה מעץ הדעם וטרם נמקללה. וא"כ אכלה היה באמת הצער מגידול בנים קודם לצער ההריון, כי מיד שנמקללה החל הצער מגידול בנים שכן היו לה, וצער ההריון בא לאחר שנמקללה אחר שנמקללה. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בסמח ענין כאן ע"ש. וע"ע בספר אור תורה אוקטרונואל פ' מולדות (אות ה' ז').

18. ספר תורת חיים על עירובין דף ק/ב

עצבונך זה צער גידול בנים והרונך וכו'. שינה הכתוב סדרן דצער גידול בנים בתר הריון ולידה הוא נראה דאשמעינן שבעוד שיש לה עדיין צער גידול בנים הראשונים שעדיין קטנים הן וצריכין גידול יהיה לה צער הריון נמצא שיש לה ב' צרות בבת אחת:

19. פתח עינים

עצבונך זה צער גידול בנים והרונך זה צער העבור וכו' הקשו המפרשים דברישא הול"ל צער העבור ולידה ואח"כ צער גדול בנים. ואפשר כי הנה קללות אלו הם קללות לכל הנשים. ומקצת מהם לא שייכי בחוה כגון דם בתולים וכבר ילדה קין והכל שלא בצער. וגם בדור המבול נראה מהמדרש שכמעט לא היה צער גדול בנים וכמ"ש איוב סי' כ"א זרעם נכון לפניהם ישלחו כצאן עזיליהם וכו' ונמצא דהגם דחוה ילדה שת מ"מ לא היה צער גדול בנים. וא"כ רמז דומנין דמשכחת צער גדול בנים ברישא בנים שאינם שלה כגון שמתה אם הבנים ומוכרתה היא לגדלם וזה צער כפול לסבול צער על בני צרתה ולרמוז זה הקדים צער גדול בנים:

20. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף ק/ב

שם כי אתא רב דימי אמר עטופה וכו'. נראה לי רב יצחק נמי נקט להאי תלתא דרב דימי דהא בתחלת דבריו קאמר עשר, אך בעל השמועה ששמע להא דרב יצחק לא סיימה קמיה, אי נמי שכן אחר כך ואתא רב דימי ופירש אותם, ברם הא קשיא אמאי הני תלתא לא נמצא להם רמז במקרא. ונראה לי בס"ד כי הני אינם קללות גמורות, דכסוי הראש יש כמה נשים ניחא להו ביה כדי לעשות תכשיטין וקישוטין נאים בכיסוי הראש שלהם, וכן הב' אין זה נחשב צער לרוב הנשים שדרכם לצאת ולטייל גם עתה נשים אצל נשים, והג' אין זה צער כל כך, דרוב הנשים עדיפה להו להיות כל אחת מיוחדת לאיש אחד, והיא שמחה בבעל נעוריה בלבד שעשאה כלי כמ"ש רבותינו ז"ל אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. דגם באנשים יש טבע שלא לישא אלא רק אשה אחת בלבד אף על גב שיכול לישא שתיים ושלש:

21. ספר תורת חיים על עירובין דף ק/ב

כי קאמרינן דמרציא ארצויי קמיה. אע"ג דלאה תבעה בפה לשם שמים נתכונה להרבות שבטים ולפי שמשכב אותו הלילה של רחל היה הוצרכה לאה להודיעו בפה ומכל מקום כיון שזכתה בכך שיצא ממנה יושכר שמעינן מינה דכל אשה שתובעת בעלה לדבר מצוה בדרך המותר לה כגון דארצויי קמיה הוויין לה בנים דאפילו בדורו של משה כו':

22. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף ק/ב

שם אלמלא לא נתנה תורה היינו לומדים וכו'. הנה מלשון זה יש לדייק דעכשיו דנתנה תורה אין לנו ללמוד מאלו, וקשה מה בכך אדרבא צריך ללמוד מאלו ליקח קל וחומר לעצמינו. ונראה לי בס"ד כי עתה שנתנה תורה ואסרה לנו השקר אין ללמוד מדת הפיוס מן תרגול, שהוא מפיס בשקר וכזב דמבטיח ואינו עושה, ואומר הרבה ואפילו מעט אינו עושה דהא ודאי אסור באדם כיוצא בזה, וכן אין ללמוד ממנו דבר טוב זה פן יתלמד מכל דרכיו, שהוא אוהב נשים הרבה ומרבה התשמיש. וכן אף על

פי שיש ללמוד דבר טוב מנמלה להתרחק מן גזל, חוששין ללמוד ממנה דבר טוב זה פן ילמדו גם מדברים רעים שלה, והיינו שיהיה האדם להוט כל ימיו לאסוף הון ואוהב כסף לא ישבע כסף, כאשר נמצא מדה רעה זו בנמלה דאם יהיה כך מתי יעסוק בתורה, וכמ"ש המפרשים ז"ל על הפסוק [משלי ו' ו'] לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, ופירשו הכונה שתראה דרכים שבהם תתחכם כמו ללימוד גזל ולא דרכים אשר תרשע בהם. וכן החתול אף על פי שיש בו מדת הצניעות יש בו מדות רעות, שהוא רודף העכברים ולא ישקוט ולא ינוח מלרדוף אותם ימים ולילות, גם הוא גזלן הרבה שחוטף תמיד מן הבית בשר ודגים ושאר מאכלים והוא גזל תמיד, ולכן עתה שניתנה התורה לנו אין נכון ללמוד מבריות אלו כלום, פן ילמדו גם מן הרעות הנמצאים בהם:

23. ספר תורת חיים על עירובין דף ק/ב

אלמלי לא ניתנה תורה היו למדין צניעות מחתול ועריות מיונה. איתא בספרי ואבדתם מהרה מעל הארץ איני נותן לכם ארכא ואם תאמר מפני מה נתתי ארכא לדור המבול שנאמר והיו ימיו מאה ועשרים שנה דור המבול לא היו להם ממי ללמוד אבל אתם יש לכם ממי ללמוד. פשוטה של ברייתא לפי שבזמן דור המבול עדיין לא ניתנה תורה לכך לא היה להם ממי ללמוד אבל אתם יש לכם ממי ללמוד. ועוד נראה משום דאפילו קודם שניתנה תורה היה אפשר ללמוד גזל מנמלה ועריות מיונה וכו' ובזמן דור המבול נשתנה טבען והשחיתו כולם את דרכם דאפילו בהם וחיה ועוף היו נזקקין לשאינן מינן כדאיתא במדרש לכך לא היה להם כלל ממי ללמוד. ולפי פשוטה של ברייתא נראה דלכך ניתנה להם ארכא מאה וכו' שנה כמנין שנותיו של משה וכמו שאמרו משה מן התורה מנין דכתיב בשג"ם הוא בשר וגו' ולפי שהעמיד הקב"ה את משה לישראל ליתן התורה על ידו וללמדה לישראל והאריך שנותיו ק"ך שנה ולכך לא ניתן להם ארכא כיון שהיה להם ממי ללמוד דהיינו מתורת משה שחיה ק"ך שנה ולהכי דור המבול שלא היה להם ממי ללמוד כיון שעדיין לא ניתנה תורה נתן להם הקב"ה ארכא תחת משה מאה וכו' שנה כמנין שנותיו אולי ישובו:

24. ספר מגדים חדשים

וגזל מנמלה. פירש"י שאין אדם נחלם מאכל חכמה. נישמח משה פ' בא (דף קמב ע"ב) כתב לפרש בזה, מ"ש בפרק שירה נמלה מה אומרת עתה לחם לכל בשר, ור"ל שאין אדם נוגע במה שמוכן לחברו ע"ש. וע"ע בספר כנף רמים (דף נא).

25. ספר תורת חיים על עירובין דף ק/ב

זביננא לך זיגא דמטיה לך עד ארעא. לכאורה תימה וכי התרנגולת צריכה למלבוש ועוד כיון דהתרנגול משקר לה פעם ושתים לא היה לה להתרצות לו עוד. ונראה דודאי אין התרנגול מפייס את התרנגולת ולא אמר לה מידי אלא שהקב"ה נתן טבע לתרנגול שיפשוט כנפיו עד לארץ קודם תשמיש וינענע בראשו אחר התשמיש דרך פיוס כאלו הוא מפייס את התרנגולת **כדי שילמדו ממנו בני אדם לפייס את נשותיהן בשעת תשמיש**. וכן הפירדה שכורעת ומשתנת לאו משום צניעות היא עושה כך שהרי אין לה דעת אלא הוא יתברך נתן לה טבע זה דרך צניעות כדי שילמדו ממנה בני אדם לעשות כן וזהו שאמר הכתוב מלפניו מבהמות הארץ וגו' שהוא יתברך מלמד אותנו מוסר מן הבהמות והעופות שלכך בראם בטבעם הללו כדי ללמד אותנו וכן הרחקת גזל דנמלה ועריות דיונה לאו משום איסור עושות כן **אלא הקב"ה נתן לה טבע זה ללמד אותנו בהן**. והא דקאמר ובמאי מפייס לה ה"ק בשלמא גזל דנמלה ועריות דיונה וכן כולן אנחנו רואין בעינינו שהוא יתברך בראן בטבע זה אלא פיוס דתרנגול מנא ידעינן שמפייס לה וקאמר רב יהודה אמר רב ה"ק לה זביננא לך זיגא וכו' כלומר דלהכי נתן הקב"ה טבע לתרנגול שיפשוט כנפיו עד לארץ קודם תשמיש לרמוז לנו כאלו אומר לה זביננא לך זיגא שיגיע עד לארץ ולכך נתן לו ג"כ הטבע לנענע בראשו אחר התשמיש רמז כאלו אומר לה לישתמיטתיה לכרבלתיה כו':

26. ספר תורת חיים על עירובין דף ק/ב

זביננא לך זיגא דמטיא עד ארעא. לכך הוא פושט כנפיו עד לארץ קודם תשמיש נראה דלהכי רות בשעה שבקשה מבועז שישאנה אמרה לו ופרשת כנפיך על אמתך לפי שפרישת כנפיו דתרנגול בשעת תשמיש הוא ללמד אותנו דרך ארץ לכך אמרה לו בלשון נקייה ודרך רמז ופרשת כנפיך כלומר שישאנה לאשה וזהו דאיתא במדרש ארורים הרשעים להלן הוא אומר שכבה עמי כבהמה אבל כאן ופרשת כנפיך דרך צניעות:

27. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף ק/ב

...נראה לי כי עשה השם יתברך הוראה של פיוס התרנגול במלבוש, ללמדך שגם האדם יעשה הפיוס לאשתו במלבוש כי בזה ניחא לה טפי מאכילה ושתיה. ומה שעשה עוד בטבעו שינענע בראשו לפייסה על הבטחה שהבטיח לה, ועתה אין לאל ידו לקיים ללמדך שאם פייסתה קודם תשמיש בדברים לעשות לה איזה דבר ואחר כך לא היה ביכולתך לקיים, אל תאמר כיון שגמרתי עסקי

ושמשתי אניהנה בתוחלת ממושכה, ולמה אטריח עצמי לעשות התנצלות ולפייסה על ההבטחה שהבטחתי לה שאיני יכול לקיים, אלא צריך שתדבר על לבה ותפייסה ותפס דעתה בדברים המתיישבים על הלב:

28. ספר עין אליהו

מלפני ודוק: מאי אמר לה וכו' זיגא זביגנא לך וכו' לישמטיה לכרבלתא דההוא תרגמולא חי חיה וליא זביגנא לך. הגרסה לי הבאר כי יסוד ושורש של כל התלות הוא ילד דעצירה והנה הילך מסית את האדם שטוב יהי' לו כשילך אחר עלתו. ובחמת לבסוף אין טוב לו: ועיין במהרש"א שביאר הוי זהירין ברשות ר"ל דאפי' בדבר הרשעה הוי זהירין שאין מקדיין לאדם אלא בשעת הנאתן שלפי הגרסה הוא דבר טוב אבל לבסוף לא יהי' לו טוב צמה שרדף אחרי התורה ולכן אמרו ראי' מתרגמול שנס כן מתחלה מבטיח שיהיה לה כל טוב ואח"כ אינו מוחן לה וא"כ ג"כ מזה יקבל אדם מוסר שירחיק א"ע מהתלות שלפי הגרסה הם טוב אבל לבסוף הם מרים כלעמה וק"ל:

29. בסא דוד |דרוש כ"ה לשבת הגדול|

ואחישבה דמהא דא"ר יוחנן אלהלא לא נתנה תור' לישראל למדנו בניעות וכו' התיא מכלל' לבטל על שלשה פשעי ישראל דאמרו פ' גט פשוט דף קס"ד פ"ב אחר רב עמרם אחר רב ג' עבירות אין אדם יכול מהן

בכל יום וכו' אחר רב יהודה אחר רב רוב בגזל ומיעו' כעריות והכל בלה"ר בלה"ר ס"ד אלא אימא אבק לה"ר ועפ"י פירשו

וכו' שהעתי מהרב מהר"ר ליב אב"ד דקק"א אחשט' חתן הגאון מהר"ר ככ"י ו"ל הוכח הפ' איכה היתה לזונה קריה באמנה. והנה למדנו גזל ועריות חמלה וזונה ומתעניעו' והדרך ארץ ינצל חלה"ר ובאו ללמד שלא יאמר אדם רצוני לעבוד את ה' שלא לעשות עג"ל עריות גזל לשון אך מה אעשה החומר העבור היה כעבורי לחטוא. על כן כבהמות ועיף השמים מחומר שלהם הוא יותר עב וגם מחומר האדם ועכ"ו נמצא דבר טוב וזכה בזה יגיע לאדם מחלוקת בגזל ולא הגיע לכח"ל. ואשר חטא כעריות מיתן אחר כיונה. וכן לה"ר מחיפוט דרך ארץ ונניעות אשר נמצאו בבית לחיים.